

Ks. Czesław Parzyszek SAC, *Życie konsekrowane w posoborowym nauczaniu Kościoła*, Żabki: Pallottinum 2007, ss. 797.

Łączenie funkcji dydaktycznej, wychowawczej i kierowniczej w Stowarzyszeniu Apostolstwa Katolickiego ukształtowały ks. dra hab. Cz. Parzyszka na pierwszorzęd- nego specjalistę w dziedzinie apostołstwa świeckich. Poszedł on za charyzmatem swego mistrza zakonnego, św. Wincentego Pallotiego, kładąc podwaliny pod stworze- nie polskiej teologii apostołstwa świeckich. Świadectwem tego rozwoju naukowego jest praca licencjacka i doktorska. Dla wcielenia tych nowatorskich idei w życie pomogła mu bez wątpienia funkcja kierownicza w przeróżnych konferencjach, ko- misjach, zgromadzeniach, radach – polskich i zagranicznych – na wzór średnio- wiecznych modeli łączenia nauki ze sprawowaną władzą, jak np. Piotr Lombard (1095-1160) i jego *Sentencje*, które były w zasadzie jednym z głównych podręczni- ków teologii aż do XVI wieku. Nie jest to w żaden sposób ujmą dla omawianego Autora, wręcz odwrotnie – skutecznym realizowaniem swego powołania zakonnego. Dzięki temu ks. dr hab. Czesław Parzyszek stał się niekwestionowanym autorytetem naukowym w dziedzinie teologii apostołstwa.

Obecnie, do tego bogatego życiorysu naukowo-dydaktycznego, doskonale wpisuje się monumentalna rozprawa habilitacyjna (niemal 800 stron) obejmująca naukę Kościoła katolickiego na temat życia konsekrowanego od Soboru Watykańskiego II aż do papieża Benedykta XVI (I część rozprawy, s. 31-385) i konstrukcję doktryny tego nauczania, czyli teologię życia konsekrowanego (II część, s. 386-725).

Autor słusznie uważa, że nauczanie Vaticanum II stanowi punkt wyjścia dla nowego ujęcia „starego” problemu, jakim jest życie konsekrowane, czyli życie szcze- gólnie poświęcone Bogu przez mężczyznę i kobietę, w którym główną zasadą jest praktykowanie Orędzia Chrystusowego na sposób „pozostawienia wszystkiego i pój- ścia za Nim” Chodzi tu o poszukiwanie i kształtowanie w sobie człowieka doskona- łego (por. Mt 19, 16-21). Wcielony Logos, prawdziwy Bóg i prawdziwy Człowiek, daje taką właśnie odpowiedź: „Kto chce znaleźć swe życie, straci je, a kto straci swe życie z mego powodu, znajdzie je” (Mt 10, 39). Idea takiego życia przeradza się w praktykę nauki Chrystusa, czyli naśladowania Go jako Człowieka doskonałego w czystości, ubóstwie i posłuszeństwie. Nowość postawionego „starego” problemu leży w nowej teologii, która ma swe źródło w nauce Soboru Watykańskiego II. Nau- czanie to nadało tradycji katolickiej wyraźnie charakter historiozbowczy (por. L. Ma- dej, *Rozumienie historii zbawienia w dokumentach Soboru Watykańskiego II*, Lublin 1981; K. Gózdź, *Teologia historii zbawienia*, Lublin 1996, s. 225; tenże, *Teologia jako nauka historiozbowcza*, „Universitas Gedanensis” 14(2002), nr 1(25), s. 9-20). Już tu jawi się pytanie, czy zatem nie byłoby bardziej słuszne rozpocząć cały wywód

nauczania soborowego o życiu konsekrowanym od przedstawienia choćby szkicu eklezjologii soborowej? Nie ma bowiem innej płaszczyzny rozważania życia konsekrowanego niż płaszczyzna eklezjalna. Naturalnie, ks. dr hab. Cz. Parzyszek ukazuje w całej rozprawie znaczenie życia konsekrowanego dla Kościoła, czyli szuka i znajduje teologiczne samookreślenie *vita consecrata*. Głównym celem rozprawy jest bowiem odczytanie z dokumentów kościelnych ostatniego półwiecza treści o życiu konsekrowanym i stworzenie struktury teologicznej tego problemu, ale struktura ta rodzi się w nowej wizji Kościoła. Wszystkie omawiane dokumenty stwierdzają jednoznacznie, że życie konsekrowane należy do istoty życia Kościoła i jest bogactwem całej wspólnoty kościelnej.

Czym jest więc życie konsekrowane? Konstytucja *Lumen gentium* (nr 43), mówiąc o „drugiej odnowie” życia konsekrowanego, określa je jako „drzewo o licznych gałęziach” (s. 16). Statystyki wskazują na ponad milion osób, które obrały taką właśnie formę życia w Kościele: ok. 3 tys. instytutów żeńskich, 500 męskich, 165 świeckich i 39 stowarzyszeń (s. 17, przyp. 7). I choć *Vaticanum II* nie używa nazwy „życie konsekrowane” (s. 18), a Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku mówi tu o „życiu zakonnym”, wyliczając w nim instytuty życia konsekrowanego (zakonne i świeckie) oraz stowarzyszenia życia apostołskiego (kan. 573-746), to *Katechizm Kościoła Katolickiego* wymienia formy tego sposobu życia: życie pustelnicze, dziewice i wdowy konsekrowane, życie zakonne, instytuty świeckie, stowarzyszenia życia apostołskiego (nr 914-930). Podobnie i adhortacja posynodalna *Vita consecrata* (1996) wylicza analogiczne określenia form życia konsekrowanego i stara się je umieścić między pojęciami życia zakonnego a konsekrowanego (s. 20). Autor omawianej rozprawy słusznie jednak idzie za KPK (por. kan. 573) i w swoim opracowaniu używa terminu „życie konsekrowane”, które charakteryzuje 5 cech szczególnych: życie według rad ewangelicznych, złożenie ślubów (uroczyste przyrzeczenia), związanie życia z Bogiem Trójjedynym, realizowanie celów własnej doskonałości i oddziaływania na innych oraz podleganie władzy kościelnej (s. 21). Odnowa życia konsekrowanego dotyczy nie tylko soborowego otwarcia się Kościoła na świat (*aggiornamento*), ale także dostosowania form życia Kościoła do stylu życia ludzi w konkretnym momencie historii, aby odpowiednio im służyć. Dlatego życie konsekrowane winno być rozumiane w trzech wymiarach: konsekracji, komunii i misji (por. VC 13; s. 24).

Rozprawa ks. dra hab. Cz. Parzyszka opiera się na solidnych fundamentach. Są nimi zbiory dokumentów dotyczące życia konsekrowanego, które ukazały się w języku włoskim i polskim (por. s. 21, przyp. 20). Obejmują one przede wszystkim nauczanie Soboru Watykańskiego II i kolejnych papieży, od Jana XXIII do Benedykta XVI, a także dokumenty kongregacji watykańskich, komisji, konferencji itd. poświęconych temu tematowi. Wszystkie te dokumenty zostały zebrane w obszernej i starannie sporządzonej *Bibliografii* (s. 732-778). Autor bardzo szczegółowo omawia te zagadnienia we *Wstępie* (s. 26-27). Wydaje się jednak, że byłoby bardziej poprawnie, gdyby szczególnie s. 732-745 *Bibliografii* zostały ukazane w kluczu chronologicznym, a nie alfabetycznym. Dotyczy to nie tylko autorów (papieży), ale i ich dzieł. Tym bardziej, że można by podzielić te źródła na pierwszorzędne i drugorzędne. Możliwe jest wprawdzie odczytanie tego podziału w omawianej treści, np. do

pierwszorzędnych źródeł *Vaticanum II* zalicza się LG i PC (s. 26), co widać także ze *Spisu treści* (por. s. 36 nn.), a resztę stanowią źródła drugorzędne.

Pewnego dopowiedzenia wymaga także określenie metody. Nie wystarczy powiedzieć, że jest to „metoda analizy” w I części rozprawy (s. 27) albo „metoda analizy i syntezy” (s. 28) w II części. Z treści opracowania wynika, że ks. Parzyszek posługuje się ogólnie metodą historyczną w szerokim znaczeniu, czyli metodą historyczno-teologiczną, którą chrześcijaństwo traktuje nie tyle empirycznie (metoda historyczna w ścisłym znaczeniu jako opis faktów chrześcijaństwa), ile teologicznie jako historię zbawienia. Natomiast w części zasadniczej rozprawy, czyli w strukturze doktrynalnej, posługuje się metodą systemowo-personalistyczną. Chodzi tu bowiem o widzenie osoby ludzkiej jako centrum bytowego i poznawczego całego uniwersum i rzeczywistości religijnej w szczególności. To dzięki osobie ludzkiej możliwe jest odczytanie wszystkich znaków i ponadempirycznych sensów. W strukturze teologii życia konsekrowanego chodzi przede wszystkim o uchwycenie wartości najwyższych i nadprzyrodzonych. Chodzi więc o życie religijne, którego nie ma bez osoby ludzkiej, jak i nie ma prawdziwości i obiektywności tej formy życia bez Osoby Boga (por. Cz. S. Bartnik, *Metodologia teologii dogmatycznej*, „Studia Nauk Teologicznych PAN” 2007, t. 2, s. 165-173).

Wybrane najważniejsze dokumenty, dotyczące życia konsekrowanego, zostały nadzwyczaj starannie opracowane (s. 31-385). Stanowią one podstawę do dalszej, bardziej twórczej części rozprawy, która ukazuje myślenie i działanie systematyczne ks. dra hab. Parzyszka, czego rezultatem jest wyodrębnienie zasadniczych elementów strukturalnych teologii życia konsekrowanego (s. 386-725). Ks. dr hab. Cz. Parzyszek buduje ten gmach w siedmiu spójnych i logicznie związanych ze sobą etapach.

Najpierw (rozd. I) określa naturę życia konsekrowanego, które ujmuje na sposób soborowy jako „drzewo o licznych gałęziach” (s. 388 nn.). Do istotnych cech życia konsekrowanego zalicza: konsekrację jako całkowite poświęcenie się Bogu (s. 395 nn.), radykalizację pójścia za Chrystusem (s. 404 nn.), kroczenie drogą rad ewangelicznych (s. 412 nn.), życie charyzmatem swojej wspólnoty (s. 422 nn.). Wszystkie te elementy stanowią razem tajemnicę bogactwa życia konsekrowanego (s. 428 nn.), którego wyjątkowym, niepowtarzalnym i najwyższym źródłem jest Ewangelia (s. 436 nn.). Stąd rodzą się różne formy życia konsekrowanego: od pierwotnych form chrześcijańskich, jak życie monastyczne (s. 447 nn.), aż po nowe, indywidualne formy, jak świecki sposób życia w danej społeczności (s. 463 nn.).

Następnie ukazuje najgłębszą naturę życia konsekrowanego, która tkwi w więzi osoby ludzkiej z Trójosobowym Bogiem (rozd. II). Wyraża się ona w trzech historyzbowczych relacjach: od Ojca (s. 472 nn.), przez Syna (s. 478 nn.), w Duchu Świętym (s. 487 nn.). Poszczególne Osoby Trójcy Świętej wyciskają swoje piętno na osobach konsekrowanych, czego przejaw widnieje w ikonie Przemienienia na Górze Tabor jako widzeniu Kościoła w obrazie Trójcy Świętej (s. 491).

Kolejnym ważnym etapem strukturalnym teologii życia konsekrowanego jest jego eklezjalny charakter (rozd. III). Nie wystarczy bowiem rozkoszowanie się darem Bożym bez dzielenia się nim z całą wspólnotą eklezjalną. Wszelkie wspólnoty życia konsekrowanego nie mają bowiem sensu ani racji bytu bez ontycznej przynależności do Kościoła Chrystusowego. Ich racją bytu jest – jak słusznie pisze ks. dr hab. Cz. Parzyszek – wyrażanie najgłębszej istoty Kościoła i wypełnianie jego misji

(s. 497). Toteż omawia on poszczególne relacje wewnątrz *communio ecclesiarum ad intra* i *ad extra*. Należy do nich: rola osób konsekrowanych w Kościele lokalnym i partykularnym (s. 496 nn.; 504 nn.), a w szczególności – współpraca z biskupami (s. 507 nn.), prezbiterami (s. 512 nn.), między sobą (s. 514 nn.) i z pozostałymi członkami Kościoła (s. 518 nn.).

Wymienione dotąd trzy fundamentalne etapy strukturalne życia konsekrowanego, a więc natura, trynitarne korzenie i eklezjalny charakter, stanowią bazę dla dalszego kształtowania teologii tej formy życia w Kościele. Ks. dr hab. Parzyszek rozwija tę strukturę najpierw o nakreślenie konkretnych wymiarów życia konsekrowanego (rozd. IV). Widzi je kolejno jako wymiar: charyzmatyczny, wspólnotowy, apostołski, kontemplacyjny, prorocki, eschatologiczny, sakramentalny i maryjny (s. 523-593). Wymiary te określają z jednej strony sposób życia danej wspólnoty eklezjalnej, a z drugiej – jej konkretne zadania spełniania i realizowania tego życia. Stąd postępowanie i funkcja tych wspólnot rozszerza się na konkretne pola ich działalności, co Autor rozprawy nazwał „areopagami” życia konsekrowanego (rozd. V). Najpierw dotyczy ona danej wspólnoty (s. 599 nn.), co przejawia się głównie w trosce o wspólnotowe życie duchowe i świadectwo świętości oraz o zadania na zewnątrz wspólnoty – od nowej ewangelizacji, po działania społeczne, misje zagraniczne i budowanie dialogu miłości ze wszystkimi.

Zadania te wymagają własnej tożsamości. Zatem konieczne jest – jako kolejny element struktury teologii życia konsekrowanego – zadbanie o ciągłe budowanie duchowości danej wspólnoty, czyli kształtowanie własnej formacji (rozd. VI). Ks. dr hab. Cz. Parzyszek omawia poszczególne dotychczasowe jej formy (s. 631-669), by wreszcie w ostatnim rozdziale wskazać na rodzące się w obecnej historii nowe formy oddziaływania na człowieka. Jawią się tu nowe „areopagi” pracy, jak: stanowisko wobec globalizacji (s. 675 nn.), inkulturacji (s. 680 nn.), sekularyzacji (s. 686 nn.) i nieustannego odczytywania innych znaków czasu (s. 694 nn.). Dlatego nowe spojrzenie w przyszłość dostrzega ks. Parzyszek w dalszej radykalizacji nie tylko życia konsekrowanego (s. 701 nn.), ale także w konsekwencji tej formy życia w zderzeniu z nowymi przejawami i wymogami wobec osób konsekrowanych.

Rozprawa ks. Parzyszka posiada pewne drobne mankamenty, które w zasadzie zostały już wcześniej poruszone. Należałoby jeszcze dodać, że dla płynności myśli odczuwalny jest pewien niedosyt podsumowań każdego z rozdziałów. Poza tym wydaje się, że analizy są zbyt rozwlekłe, a całość rozprawy mogłaby być bardziej syntetyczna.

W rezultacie jednak rozprawa ta odznacza się wieloma cechami pozytywnymi. Do najistotniejszych – moim zdaniem – należą:

- Przebadanie nieocenionego i niebywale obszernego zbioru dokumentów kościelnych odnoszących się do głównej tezy rozprawy habilitacyjnej;
- Nadzwyczaj dokładne i wszechstronne udokumentowanie prowadzonych wywodów, głównie w porządnym przypisach, a w szczególności logiczna i syntetyzująca konsekwencja prowadzenia zasadniczej myśli, zmierzającej do maksymalnego wykorzystania źródeł do przyszłej budowy struktury teologii życia konsekrowanego;
- Rzetelne ukazanie na podstawie wyżej wymienionych dokumentów/źródeł rzeczywistej odnowy życia konsekrowanego wraz z niezbywalnym odniesieniem trynitar-
nym i eklezjalnym;

– Ukonstytuowanie i stworzenie zrębów teologii życia konsekrowanego, a szczególnie dokładne określenie samego pojęcia „życie konsekrowane”, uwyrażnienie natury tej rzeczywistości i jej różnych form, jak też nakreślenie jej relacji do Boga i do ludzi oraz ukazanie i opisanie wzajemnie przenikających się wymiarów tej formy życia;

– Ukazanie całej dynamiki życia konsekrowanego, a także jego żywego i realnego odniesienia do współczesnych dziejów ludzkości, jak też nakreślenie perspektyw rozwoju na przyszłość;

– Wyrażenie konieczności istnienia życia konsekrowanego jako żywotnej komórki całego organizmu eklezjalnego, a w szczególności wykazanie wzajemnych uwarunkowań struktur wewnątrzkościelnych.

Ostatecznie rozprawa ks. dra hab. Czesława Parzyszka jest bardzo ważna, twórcza, nowatorska i ze wszech miar potrzebna oraz dla *praxis* eklezjalnej wręcz konieczna. Porządkuje ona nie tylko pewne pojęcia z zakresu postawionej i skutecznie opracowanej tezy, ale przede wszystkim daje całościową i pełną teologię życia konsekrowanego. Dzieło to staje się teologicznie ważne nie tylko dla naszej rodzimej myśli katolickiej, ale także dla myśli całego świata chrześcijańskiego. Obszerność źródeł okresu posoborowego do chwili obecnej i ich nadzwyczaj wnikliwe opracowanie oraz wykazanie postawionej tezy, wskazuje nie tylko na rzetelność warsztatu naukowego ks. Parzyszka, ale także na bogactwo współczesnego Kościoła, zdążającego za goniącym światem, a nawet wyprzedzającego bieg historii przez wskazanie realnych drogowskazów dla życia ludzi wierzących według Orędzia Ewangelicznego. Dociekania i naukowe wnioski wyrażone w omawianej publikacji poparte są także osobistym świadectwem ks. dra hab. Cz. Parzyszka jako uczestnika rodzącej się teologii życia konsekrowanego poprzez liczne spotkania, kongresy, konferencje zgromadzeń polskich, europejskich i światowych.

Ks. Krzysztof Gózdź

Instytut Teologii Dogmatycznej KUL